

U BORBI ZA NOVU FORMU

Naša epoha je vreme bez stila, period anarhije u umetnosti. Nemamo nikakvo tlo pod nogama, dosadašnja tradicija je nestala. Ostali smo kao posle zemljotresa, kao posle iznenadne oluje i primorani smo da se latimo izgradnje *n o v o g* koje dosad u svetu nije postojalo. Da li je to naša nesreća ili možda čak naša sreća? Nemati bilo kakve određene ciljeve, ne podlegati ograničenjima tradicije, jarmu vladajuće škole, ne posedovati bilo kakav stil, čak takav da odražava našu epohu!

Nijedna epoha istorije umetnosti nije se mogla podići tolikim pravcima, takvom raznorodnošću formi. Ne samo što ne postoji jedinstvena škola – forma kolektivnog stvaralaštva, već i pojedinačan umetnik u svom stvaralaštvu pribegava raznim ekscentričnostima.

Lišeni tradicije – nagi smo kao Adam, stoga se pozivamo na same sebe. Nalazimo se pred velikim zadatkom: stvoriti novi svet, svet vlastitih formi.

* * *

Kada bismo sa njom potpuno raskinuli! Još uvek smo upleteni u nasleđe nekadašnjih formi. Imamo osećanje da smo *t a k o r e ć i* potpuno slobodni, moramo samo da se ispetljamo. Međutim, da bismo se oslobodili, smeta nam posebna ljudska slabost, koju nazivamo *n a v i k o m*, naviknutošću na različite šablonske konvencije, ostatke koji kao da su odavno srasli sa nama. Kada to opažamo – udaljujemo se od toga, ali da li možemo sve to da opazimo, ono što se još uvek vuče za nama i nalazi van naše svesti.

Želeći da stvorimo vlastitu formu moramo da raskinemo sa svim što nam je istinski strano, a ako i pored toga u ime slepe navike prihvatamo ono što je za nas pogrešno, kako se onda možemo osloboditi?

* * *

Pa ipak, pršte slogani umetnika. Da li će neki slogan biti ostvaren – to je drugo pitanje, mada ne sumnjam u njegovu ispravnost. Zbog čega bih?

Ideju rađa sadašnjica (pod sloganom „ideja“ podrazumevam isključivo ideju forme), međutim, da bi ona bila otelovljena, da bi dobila realan oblik, mora proći kroz teška iskušenja, mora proći kroz vatru umetnikove laboratorije.

Tokom celokupnog stvaralačkog procesa prvobitna ideja donekle podleže promeni, udaljuje se od svog prvobitnog obrisa. Uzrok je u tome što ne posedujemo bogatu skalu formalnih sredstava koja bi mogla da pokriju kapacitet moći naše mašte.

I kao što svaki impuls pre svega izaziva reakciju u našoj mašti, a tek kasnije *n a j m o - g u ć i j u* umetničku formu, slično nastaje i forma u odnosu na ideju.

I više od toga: nova ideja razlistava se iznad starih formi; u odnosu na stare forme ona je revolucionarnija, ne može se smestiti u njih. Tada sledi borba među dvema suprotnostima i nekadašnja forma se mora prelomiti. Nova ideja mora dobiti svoj odgovarajući oblik. Problem je u tome: da bi se ostvarila forma treba prevazići staru i stvoriti novu.

* * *

Nova umetnost nije ništa drugo nego problem forme. Stoga odbacimo sve što za nas nema apsolutno ničeg zajedničkog s tim pitanjem.

F o r m a je autonomna. Posедуje vlastitu sferu delovanja.

U m e t n o s t – koju imamo sve do dana današnjeg – jeste najsloženija pojava koja u svoj organizam upija raznorodne elemente.

Forma – kao jedan od elemenata u izrazu postaje veoma ponižena i ograničena ostalim elementima umetnosti, i ako želimo formu da tretiramo kao takvu, moramo pokušati da je lišimo, oslobodimo svih drugih elemenata umetnosti, videti je u svoj njenoj nagosti.

Ako nam to pođe za rukom – imamo ključ za probleme forme, opažamo ono što je do sad bilo povezano s celokupnim oblikom umetnosti: poglavlje između ideje i forme nije maskirano drugim elementima, tako da već imamo posla s č i s t o m f o r m o m.

Imajući nagu formu, moramo umeti njome da operišemo, baviti se njome kao jedinim izražajnim sredstvom, ne pozivajući ponovo u pomoć već odbačene suvišne elemente. Na primer: pada nam na pamet određena ideja forme i želimo brzo da je realizujemo. Ako smo ipak „u m e t n i k“, želimo da stvaramo „umetnost“. Da stvaramo konglomerat umetničkih ideja i kada dođe do ideje forme, ostaje samo da je uguramo u onu ograničenost koja će joj naneti štetu. Najveći pritisak na ideju forme vrši ideja sadržaja. Tada forma mora izgubiti svoju snagu u korist sadržaja. Tada dobijamo delo koje je krajnje udaljeno od naše prvobitne predstave. U odnosu na svaku noviju ideju forme mi smo oportunistični i kompromisni. Prvobitna ideja forme isključuje iz naše nespretnе ruke.

Zbog toga moramo ovladati formom, odnosno osloboditi je pritiska sadašnje epohe. To možemo učiniti samo onda kada je budemo tretirali kao krajnje samostalan činilac umetnosti, kao neposredno nasleđivanje ideje, nezavisno od sadržaja, to znači od onoga što ta forma izražava.

Kultivišući isključivo formu i negirajući sve druge činioce, želimo lagano da se približujemo božanskom izvoru svih formi.

Ringgen, 1921, br. 1, str. 31-33.